

BÖLÜM 12

ÇOCUKLARDA İHMAL VE İSTİSMAR

Zila Özlem KIRBAŞ¹

GİRİŞ

Çocuk ihmal ve istismarı çocuklar için kötü muamele olarak da adlandırılmaktadır. Çocuk ihmal ve istismarı çocuğun gelişimine, sağlığına ya da haysiyetine fiili ya da potansiyel olarak zarar veren duygusal ve fiziksel kötü muameleyi, tacizi, ihmali ve sömürüyü içermektedir (WHO, 2006).

Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarını bir yetişkin, toplum ya da ülke tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan, çocuğun sağlığını, fiziksel ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen tutum ve davranışlar şeklinde tanımlamaktadır. Çocuk istismarı, belirli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin tarafından çocuğa o kültürde kabul edilemeyecek tutum ve davranışlarda bulunulmasıdır (WHO, 2006). İstismar kavramı duygusal, psikososyal, fiziksel, cinsel ve ekonomik istismar ile ihmal kavramlarını içermektedir (WHO, 2006; Geçkil, 2017).

ÇOCUK İHMALİ

Çocuk ihmali başta çocuğun ailesi olmak üzere çocuğun bakımından sorumlu olan yetişkinlerin çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamamaları nedeniyle çocuğun bedensel, duygusal veya sosyal gelişiminin olumsuz yönde etkilenmesi veya engellenmesidir (Turan ve Traş, 2016). Çocuk ihmali duygusal, fiziksel, eğitimsel ve tıbbi ihmal olarak ortaya çıkmaktadır. Fiziksel ihmal kazalara bağlı olarak ve büyüme/gelişme geriliği görülen çocuklarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel ihmal fiziksel istismardan daha sık görülmektedir. Ancak fiziksel ihmal ağır yaralanma ya da ölüm ile sonuçlanmadıkça göz ardı edilebilmektedir. Fiziksel ihmal ile fiziksel istismarın çocukta yarattığı hasar farklı değildir (Aral ve Gürsoy, 2001; Kara ve ark., 2004). Çocuk ihmalinin belirtilerini gruplandıracak olursak;

1. Fiziksel Belirtiler

- Kötü beslenme işaretlerinden olan, sürekli açlık belirtileri.
- Hijyensiz ortamı düşündüren keçeleşmiş saçlar, kirli cilt ya da kötü vücut koku, bitler vb.

¹ Öğr. Gör. Dr., Ordu Üniversitesi, kirbas1972@hotmail.com

- Ebeveynlerin çocuk bakımı konusunda bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olunmalıdır.
- Ailenin kriz durumlarını tanılama ve başa çıkabilmeleri için destek olunmalıdır.
- Ailenin sosyal desteklerini fark edebilmesi ve kullanması için cesaretlendirilmesi gerekir.
- Anne ve babaların ebeveyn destek gruplarına katılımlarının desteklenmesi gerekmektedir.

İstismarın tekrarı önlemeye yönelik olarak;

- Kendi evinde veya bakım kurumunda yaşayan çocuğun düzenli aralıklarla değerlendirilmesi amacıyla çok disiplinli bir çalışma yürütülmelidir.
- İhmal ve istismarın yinelenme belirti ve bulgularının izlenmesi gerekmektedir.
- Anne ve babaların istismarı tetikleyen nedenleri tanımalarına ve bunlara yönelik önlem almalarına yardımcı olunmalıdır.
- Ailenin yaşadığı krizleri azaltabilmek amacıyla maddi, iş ve barınma ile ilgili destek gereksinimleri olan ailelerin sosyal yardımlaşma kurumlarına yönlendirilmeleri gerekir (Geçkil, 2017).

SONUÇ

Çocuk ihmal ve istismarı çocukların yaşantılarında derin izler bırakabilmektedir. Bu nedenle ihmal ve istismarı önlemek için pediatri hemşirelerinin savunucu, koruyucu ve eğitici rolleri eşliğinde, bireylere, ailelere kurumlara ve topluma önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5).
- Aydın, B., Turla, A., & DüNDAR, C. (2015). Cinsel istismar ve çocukluk çağı gebelikler 111 olguda analitik değerlendirme. *The Bulletin of Legal Medicine*, 20(3), 127-131.
- Bilgen, F.G., & Karasu, F. (2017). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışları. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(13), 23-34.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF). (2013). Dünyada çocuklarının durumu: kentsel bir dünyada çocuklar. <http://www.unicef.org.tr/tr>
- Doğanlı, B., & Karaörs, G. (2017). Çocuk istismarı ve sosyal devlet kapsamında çocuk istismarına yönelik alınan önlemler. *The Journal of International Scientific Researches*, 2(7), 82-92.
- Erdoğan, A. (2010). Pedofili: Klinik özellikleri, nedenleri ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2(2), 132-160.
- Ersanlı, K., Yılmaz, M., & Özcan, K. (2013). Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (ADİÖ): geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 147-164.

- Geçkil, E. (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 129-139.
- TBMM. (2015). Kadına yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss.717-bolum-1.pdf> Erişim: 02.08.2021
- <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-aile-i-%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ftirmasi-%C3%B6zet-raporu-2010> Erişim: 02.01.2019
- http://www.who.int/topics/child_abuse/en/ Erişim: 02.01.2019
- http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/en/ Erişim: 02.01.2019
- İbiloğlu, A. O., Athi, A., Oto, R., & Özkan, M. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve ensest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 10(1), 84-98.
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47: 140-151.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.
- Sağır, M., & Gözler, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67-102.
- Sarı, H. Y., Ardahan, E., & Öztornacı, B. Ö. (2016). Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin son 10 yılda yapılan sistematik derlemeler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(6), 501-511.
- Turan, A. ve Traş, Z. (2016). Çocuk ihmal ve istismarı. İçinde, N. Sargın, S. Avşaroğlu & A. Ünal (Ed.), *Eğitimden Psikolojik Yansımalar*, (ss.37-58). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Turhan, E., Sangün, Ö., & İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sted*, 15(9), 153-157.
- Türker, G. (2017). Aile hekimleri, hemşire ve ebelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık düzeyleri: Burdur örneği. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- WHO. (2002). World report on violence and health: summary. Geneva, World Health Organization.
- WHO. (2006). Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence. Geneva, World Health Organisation.